

РОЗДІЛ 2. SWOT-аналіз розвитку регіону

SWOT-аналіз соціально-економічного становища Дніпропетровської області проведено з урахуванням тенденцій розвитку, виявлених проблемних аспектів функціонування економіки, інфраструктури та соціальної сфери, динамічних змін у геополітичному становищі регіону, можливих зовнішніх впливів та викликів.

SWOT-аналіз базується на висновках до розділів описово-аналітичної частини Стратегії, пропозиціях, наданих за результатами проведених комунікацій з заінтересованими сторонами з розробки Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період 2021-2027 років, а також результатах опитування мешканців/-ок, представників/-иць бізнесу та голів територіальних громад області.

Таблиця. SWOT-аналіз Дніпропетровської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
Навколишнє природне середовище	
Значні запаси природних ресурсів: залізних, марганцевих, титанових руд, кам'яного вугілля, нафти, газу, кольорових металів	Інтенсивне забруднення навколишнього середовища, зумовлене високою концентрацією промисловості у регіоні, використанням застарілих технологій та наслідками воєнних дій
Родючі землі та сприятливий клімат для розвитку сільського господарства	Низька частка лісових масивів та зелених зон у регіоні (3,6%). Вирубка лісів та зменшення природних середовищ (за останні роки площі лісових масивів зменшились на 3-4%)
Річка Дніпро — ключовий водний ресурс регіону, що забезпечує водопостачання для населення й промисловості, слугує джерелом вироблення електроенергії та є важливою транспортною артерією	Руйнування трубопроводів, що призводить до забруднення води та проблем з водопостачанням
Наявність на території області природоохоронних територій, зокрема природний заповідник «Дніпровсько-Орільський»	
Економіка	
Розвинений промисловий сектор: приблизно 30% підприємств області належать до промисловості, зокрема металургії, гірничодобувної та хімічної промисловості. 20 підприємств машинобудівної галузі забезпечують біля 20% обсягу промислового виробництва	Неефективне використання наявних у регіоні виробничих потужностей промислових підприємств
ІТ-центр України, з власним IT Dnipro Community, що розвиває стартапи, інноваційні технології та креативні індустрії, наявна інфраструктура інкубаторів і коворкінгів	Нестача ефективних механізмів підтримки та стимулювання малого і середнього бізнесу

Експорт сільськогосподарської та металургійної продукції забезпечує стабільні валютні надходження регіону	Висока залежність від великих підприємств та монополістів, які контролюють понад 60% виробництва в ключових галузях
Розвинений ринок роздрібною торгівлі: третє місце після Київської та Львівської області за кількістю торгових точок	Тіньова економіка становить до 30% від загального обсягу економіки регіону, зокрема у галузі сільського господарства та малого бізнесу
Великий потенціал розвитку енергетики, забезпечений значними запасами вугілля, (понад 15% загальних запасів України та розвитком ВДЕ, які наразі складають 4-5% від загального енергетичного виробництва регіону	Низька інвестиційна привабливість та конкурентоспроможність на європейському ринку через воєнні ризики та потребу підприємств у модернізації
Наявність вільних виробничих площ у індустриальних або промислових парках для залучення інвестицій	Перешкоди для ведення бізнесу через блокування транспортних шляхів, проблеми з електропостачанням, адміністративні регуляторні бар'єри, тощо
	Недостатній рівень розвитку інвестиційної інфраструктури, зокрема в малих та середніх підприємствах, де інвестиційна активність є на рівні 20-30% від необхідного обсягу для розвитку
	Відсутність якісних інвестиційних проєктів

Науково-технічна сфера та інновації

Розвинена науково-освітня інфраструктура (металообробна, аерокосмічна сфера, енергоефективність, хімічна галузь, медицина, біологія, сільське господарство)	Низький рівень інноваційної активності підприємств (15-20%)
Наявність повних циклів виробництва у металургії, аерокосмічній сфері, банківській справі, які можуть стати базою нового зростання	Відсутність ефективної інтеграції освіти, науки та виробництва
Інноваційні хаби, стартап-інкубатори та технопарки залучають новітні технології та інвестиції.	Низький рівень комерціалізації наукових розробок: менше ніж 10% наукових розробок, знаходять комерційне застосування чи стають основою для нових продуктів і послуг
	Низька якість підготовки кадрів, орієнтованих на сучасні інноваційні технології та наукові дослідження.
	Низький рівень фінансування науково-дослідних робіт (<1% ВРП). Лише 12-15% стартапів отримують фінансування через державні або приватні канали.

Демографічна ситуація і ринок праці

Один із найбільших регіонів України за чисельністю населення (приблизно 7% населення країни)	Відтік висококваліфікованих кадрів через війну та економічну невизначеність. Втрата частини трудових ресурсів через мобілізацію (10% працездатного населення в області)
Зростання трудового потенціалу за рахунок ВПО, що становлять близько 10-12% від загальної чисельності робочої сили в регіоні	Відсутні можливості перспективного працевлаштування в сільській місцевості, особливо для молоді
	Скорочення чисельності населення, старіння та низький рівень народжуваності
	ВПО створюють додаткове навантаження на бюджетну сферу та ринок праці

Транспортна інфраструктура

Стратегічне розташування - транспортний хаб між сходом і заходом України	Руйнування інфраструктури та проблеми з логістикою через бойові дії
Розвинена транспортна мережа та розташування на перехресті головних транспортних коридорів внутрішніх та міжнародних ринків, зокрема України та країн ЄС.	Втрата доступу до морських портів, закриття повітряних маршрутів і обмеження річкового сполучення
	Високий рівень небезпеки в прифронтових громадах на шляхах пересування через мінування та військові дії
	Дефіцит коштів на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання автомобільних доріг
	Відсутність достатньої мережі велодоріжок

Житлово-комунальне господарство

85% населення має доступ до централізованого водопостачання, опалення та каналізації.	Високий фізичний знос очисних і каналізаційних споруд, мереж централізованого тепло- та водопостачання
Швидка адаптація підприємств ЖКГ до роботи в умовах військових ризиків	Масштабні пошкодження житлових і комунальних об'єктів унаслідок бойових дій. Перебої в електро- та теплопостачанні через ракетні обстріли енергетичних об'єктів торкнулися близько 30-40% регіону.
Активна співпраця з міжнародними партнерами (ООН, Save the Children, ЮНІСЕФ) в рамках відновлення житлово-комунальних об'єктів	Велика частка будинків із низьким рівнем енергоефективності та зношенням близько 50%.
Значна кількість модернізованих об'єктів житлової та соціальної інфраструктури у великих містах регіону	Нестача житла для ВПО, які складають близько 15,4% населення міста створює додаткове навантаження на ЖКГ регіону
Наявність територій, придатних для створення нових індустріальних зон	Затримки у відновленні та модернізації об'єктів житлово-комунальної інфраструктури

	невеликих або віддалених населених пунктів, порівняно з великими містами
	Ускладнення реєстрації та використання земель через воєнний стан
	Відсутність довгострокового просторового планування

Соціальна сфера

Активні громадські організації та волонтерський рух на підтримку ЗСУ, переселенців та постраждалих: понад 100 тис. осіб активно долучилися до волонтерських ініціатив	Емоційне та фізичне вигорання серед волонтерів та активістів.
Прозорі ініціативи влади: цифрові сервіси, відкриті бюджети, тощо	Недостатньо активне співробітництво ГО з владою. Лише близько 30-40% ініціатив ГО отримують підтримку або реалізуються у співпраці з місцевою владою
Наявність дистанційного навчання та гнучких програм перепідготовки фахівців у соціальній сфері	Обмежений доступ до Інтернет зв'язку
Впроваджуються культурні ініціативи митцями, театрами та творчими, організовуються фестивалі та виставки	Сприйняття регіону переважно як промислово-індустріальний, що обмежує його потенціал у інших напрямках Зниження туристичної активності та доходів від культурно-розважальних заходів через безпекові ризики
Високий рівень можливостей для реінтеграції військових завдяки розвитку центрів реабілітації, адаптації та перепідготовки	Дисбаланс між кількістю фахівців вищої та середньої спеціальної освіти на користь вищої
Підтримка локальних медіа та соціальних платформ допомагає протистояти ворожим інформаційним атакам	Культурні послуги менш доступні у сільській місцевості та зонах, близьких до фронту.
Розвинена галузь охорони здоров'я, розширення мережі медичних закладів та впровадження інноваційних технологій	Зростання кількості людей з інвалідністю. Недостатнє покриття громад мережею закладів та фахівців, які надають соціальні, реабілітаційні послуги

Державне управління

Налагоджене співробітництво з донорами та міжнародними організаціями і партнерами	Недостатньо ефективна система підготовки працівників органів виконавчої влади та територіальних громад
Оперативна взаємодія з центральною владою та ЗСУ для підтримання безпеки і логістики	Корупція та проблеми з прозорістю у використанні міжнародної та гуманітарної допомоги

Активне впровадження електронних послуг, зокрема через платформу Дія, полегшує адміністративні процеси	Кібератаки та інформаційні атаки ворога
Наявність державних програм підтримки у сфері агропромисловості та інфраструктури	Нерівномірність розвитку громад та розподілення ресурсів серед різних територій (інформаційно-комунікаційної інфраструктура, Е-документообіг, Е-демократія)
Можливості	Загрози

Політичні фактори

Розширення співпраці з Європейським Союзом як країни-кандидата, включно з доступом до структурних фондів ЄС, програми <i>Ukraine Facility</i> та інших механізмів фінансування розвитку інфраструктури, соціальної та економічної сфер	Ескалація та розширення військових дій, що посилює наявні негативні тенденції
Залучення допомоги міжнародних організацій для відновлення регіону після бойових дій, модернізації державного управління та реалізації реформ	Порушення стабільності в банківському секторі, що призведе до зниження доступності фінансування для бізнесу та підвищення вартості кредитів
Успішна адаптація політик підтримки ВПО як фактор розвитку економіки та соціальної сфери	Зниження ефективності управління в країні через поглиблення проблем корупції та бюрократії
Зміцнення державних інституцій, захист прав інвесторів і підвищення довіри бізнесу до влади	Ускладнення залучення іноземних інвестицій через недовіру до безпеки та надійності правового середовища
Активізація військово-технічної співпраці з союзниками, зокрема в контексті модернізації ВПК та інтеграції передових технологій	Зниження доступності державного фінансування економічних, соціальних і інфраструктурних проєктів через пріоритетність потреб оборони
Розвиток е-урядування та підвищення відкритості влади	

Економічні фактори

Модернізація промисловості та інфраструктури: впровадження новітніх технологій в металургійній та хімічній промисловості, модернізація транспортної інфраструктури, покращення логістичних маршрутів.	Високі темпи інфляції, зниження купівельної спроможності населення, фінансова нестабільність домогосподарств та бізнесу
Інтеграція в глобальні ланцюги доданої вартості через укладення угод з ЄС	Бюрократичні перешкоди для бізнесу, високе податкове навантаження та відсоткові ставки на кредитні ресурси.

Розвиток ІТ-галузі та створення сприятливих умов для технологічних бізнесів	Дефіцит зовнішнього фінансування та звуження можливостей доступу до міжнародних ринків капіталу
Розвиток медичного, освітнього та культурного туризму	Перебої у постачанні сировини та компонентів для виробництв
Інвестиції в логістичні хаби та інфраструктуру електронної комерції можуть підсилити спроможності регіону	Посилення міжнародної конкуренції та падіння цін на сільськогосподарську продукцію на світових ринках
Державна підтримка малого та середнього бізнесу та фермерства	
Залучення інвестицій у високотехнологічні галузі, такі як аерокосмічна та титановидобувна промисловість	
Розвиток «зеленої енергетики» та енергоефективності	

Соціальні фактори

Підвищення представленості жінок в бізнесі та управлінні	Зростання дефіциту робочої сили через війну та мобілізацію
Поширення програм навчання цифрової грамотності серед населення. Збільшення використання ШІ для підвищення ефективності соціальних послуг: автоматизація процесів надання допомоги, моніторинг потреб громадян та поліпшення доступу до медичних і соціальних послуг.	Поглиблення соціальної нерівності через нестабільність економічної та політичної ситуації в регіоні
Розвиток молодіжного підприємництва через підтримку стартапів і доступу до менторства	Відтік високоосвічених та висококваліфікованих трудових кадрів
Модернізація освітніх програм із акцентом на цифрові навички та STEM	Поглиблення дефіциту Пенсійного фонду через старіння населення та відтік молоді за кордон
Залучення громади до процесів прийняття рішень та розвиток ініціатив для підтримки психічного здоров'я	Погіршення стану ментального здоров'я населення з огляду на небезпеки воєнного часу
Розвиток інклюзивного суспільства через освітні програми, соціальну допомогу та культурні ініціативи, спрямовані на покращення доступності різних категорій населення	Скорочення соціальної допомоги для людей з інвалідністю та вразливих груп населення

Наука та технології

Розвиток цифрових платформ для електронного урядування, впровадження Інтернету речей (IoT) для інфраструктури та використання штучного інтелекту для оптимізації бізнес-процесів	Відставання у розвитку цифрових технологій та інфраструктури через війну і недостатнє фінансування науково-дослідних робіт
--	--

Інтеграція роботизованих систем і автоматизації у традиційні галузі промисловості	Нестабільність у правовому полі створює бар'єри для розвитку нових технологій, таких як штучний інтелект та біоінженерія
Впровадження точного землеробства, агротехнологій та використання зелених технологій	Проблеми з електропостачанням та цифровою інфраструктурою гальмують технологічні розробки
Розвиток науково-дослідних центрів та інноваційних хабів у тісній співпраці з місцевими підприємствами.	Зменшення обсягів науково-дослідних ініціатив через відсутність стабільного фінансування та обмежені ресурси для закупівлі високотехнологічного обладнання
Активне залучення міжнародних наукових фондів і програм (наприклад, Horizon Europe) для фінансування проєктів, спрямованих на вирішення глобальних проблем у сферах клімату, енергетики, охорони здоров'я.	Втрата наукового потенціалу регіону, зокрема через відтік фахівців
Підтримка створення інкубаторів стартапів на базі університетів та наукових установ, задля розвитку інновацій у кібербезпеці, IT, біотехнологіях	Погіршення інфраструктури наукових установ та обмежений доступ до міжнародних наукових мереж та партнерств
Створення міжуніверситетських наукових обмінів та програм з міжнародними партнерами для залучення нових ідей, знань і технологій.	Відсутність інвестицій в нові технології та стартапи
Створення кластерів у галузі біотехнологій та фармацевтики	Кіберзагрози та зниження рівня інформаційної безпеки підприємств і державних установ

Екологічні фактори

Інвестування в відновлювані джерела енергії (сонячні, вітрові та біоенергетичні проєкти) дозволить знизити залежність від традиційних джерел енергії та зменшити викиди CO ₂ .	Забруднення навколишнього середовища через військові дії, зокрема погіршення якості повітря, знищення природних екосистем
Впровадження інновацій у водоочищенні та збереженні водних ресурсів, а також розвиток переробки відходів та створення замкнутих екологічних циклів	Погіршення стану річки Дніпро: обміління, цвітіння води, накопичення забрудненого осаду, а також забруднення водойм небезпечними речовинами у наслідок бойових дій
Перехід на органічне землеробство, зменшення використання пестицидів і хімічних добрив задля збереження ґрунтів та водних ресурсів	Використання підприємствами застарілих технологій, що погіршують екологічну ситуацію в регіоні
Розвиток «зелених» технологій у промисловості	Висока вартість екологічних проєктів, відсутність короткострокових прибутків та державної підтримки природоохоронних ініціатив

Збільшення кількості зелених зон та екологічно чистих територій, включаючи парки і рекреаційні зони.	Аварії на ключових генеруючих потужностях, таких як Придніпровська ТЕС або Запорізька АЕС, можуть призвести до масштабних екологічних катастроф
Використання природних курортів та мінеральних вод для розвитку санаторно-курортного комплексу та туризму	